

TA'LIM SOHASIDA OLIB BORILAYOTGAN ISLOHOTLARNING PEDAGOGLAR FAOLIYATIDAGI O'RNI

Hayitova Gulruh Alijonovna

*Buxoro viloyati G'ijduvon tuman
ixtisoslashtirilgan maktab-internatining
matematika fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmun-mohiyati hamda ularning pedagoglar kasbiy faoliyatiga ta'siri tahlil qilinadi. Ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish va innovatsion yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, ta'lim islohotlarining pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim islohoti, pedagog, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta'lim, pedagogik texnologiya, ta'lim sifati, malaka oshirish, raqamli ta'lim.

Kirish

Bugungi kunda dunyo miqyosida ta'lim tizimini takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, globallashtirish jarayonlari va mehnat bozoridagi o'zgarishlar ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Shu bois O'zbekistonda ham ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, xalqaro standartlarga mos ta'lim tizimini shakllantirish hamda pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Ta'lim islohotlarining muvaffaqiyati ko'p jihatdan pedagoglarning bilim va malakasi, innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyati hamda kasbiy mas'uliyatiga bog'liq. Zamonaviy pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiruvchi, ularni ijodkorlik va izlanishga yo'naltiruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritishi lozim.

Asosiy qism

Ta'lim islohotlarining asosiy yo'nalishlari

O'zbekistonda so'nggi yillarda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlar maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, professional ta'lim va oliy ta'lim tizimlarini qamrab olgan. Ularning asosiy maqsadi ta'lim sifatini oshirish, xalqaro tajribalarni joriy etish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashdan iborat.

Ta'lim mazmunining yangilanishi, davlat ta'lim standartlarining takomillashuvi, kredit-modul tizimining joriy etilishi, zamonaviy darslik va o'quv-metodik majmualarning yaratilishi pedagoglar zimmasiga yangi mas'uliyat yuklamoqda.

Pedagog kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish

Ta'lim islohotlarining muhim yo'nalishlaridan biri pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirish hisoblanadi. Zamonaviy o'qituvchi o'z fanini mukammal bilish bilan birga, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, interfaol metodlarni qo'llash, tanqidiy va kreativ fikrlashni rivojlantirish usullarini egallashi zarur. Kasbiy kompetensiya doimiy o'qib-o'rganish, malaka oshirish kurslarida qatnashish va mustaqil izlanishlar orqali rivojlanadi. Pedagogning o'z ustida ishlashi ta'lim sifati va o'quvchilarning bilim natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyati

Ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni joriy etish dars samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, STEAM yondashuvi va raqamli platformalardan foydalanish o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Pedagog zamonaviy texnologiyalarni o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda qo'llashi zarur. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, o'quvchilarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ta'lim sifati oshirishda pedagogning o'rni

Ta'lim sifati avvalo pedagogning kasbiy mahorati bilan belgilanadi. O'qituvchi darsni puxta rejalashtirishi, zamonaviy metodlardan foydalanishi, o'quvchilarning bilimni adolatli baholashi va ular bilan samarali muloqot o'rnatishi lozim.

Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida pedagog o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llashga yo'naltiradi. Bu esa ta'limning amaliy ahamiyatini oshiradi.

Pedagoglarning malaka oshirish tizimini takomillashtirish

Ta'lim islohotlari doirasida pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Malaka oshirish kurslarining mazmuni yangilanib, masofaviy ta'lim shakllari keng joriy etilmoqda. Xalqaro tajriba almashinuvi, seminar-treninglar va ilmiy-amaliy konferensiyalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shuningdek, ustoz-shogird an'alarini rivojlantirish, yosh pedagoglarni metodik jihatdan qo'llab-quvvatlash va ilmiy faoliyatga jalb etish ta'lim sifati oshirishning muhim omillaridan biridir.

Ta'lim islohotlarining istiqbollari

Kelgusida sun'iy intellekt, raqamli ta'lim platformalari va elektron resurslardan foydalanish ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanadi. Shu sababli pedagoglar

zamonaviy axborot texnologiyalarini o'zlashtirishi, raqamli kompetensiyalarini rivojlantirishi va uzluksiz o'z ustida ishlashi zarur.

Ta'lim tizimining rivojlanishi o'qituvchining kasbiy mahorati, ijodkorligi va innovatsion faoliyati bilan chambarchas bog'liq. Islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi esa ta'lim sifatini oshirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Pedagogik faoliyatda raqamli texnologiyalarning o'rni

Raqamli transformatsiya ta'lim tizimining barcha bo'g'inlariga kirib kelishi pedagoglardan yangi bilim va ko'nikmalarni talab etmoqda. Elektron darsliklar, masofaviy ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv taqdimotlar va onlayn baholash tizimlari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Pedagoglar ushbu vositalardan oqilona foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishi, darslarni qiziqarli va samarali tashkil etishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar, shuningdek, ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini beradi. Har bir o'quvchining bilim darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda topshiriqlar berish, ularning o'zlashtirish natijalarini muntazam monitoring qilish va tahlil etish imkoniyati yaratiladi. Natijada pedagogning mehnati samaradorligi ortadi va ta'lim sifati yaxshilanadi.

Pedagogning innovatsion faoliyati

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog innovatsion faoliyat bilan shug'ullanishi, yangi metod va texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishi zarur. Innovatsion faoliyat deganda darslarni tashkil etishda ilg'or tajribalardan foydalanish, muammoli vaziyatlar yaratish, loyiha va tadqiqot metodlarini qo'llash hamda o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish tushuniladi. Innovatsion yondashuv o'qituvchidan doimiy izlanishni, ilmiy yangiliklarni o'rganishni va o'z faoliyatini tahlil qilib borishni talab qiladi. Bunday pedagoglar ta'lim jarayonining sifatini oshirish bilan birga, o'quvchilarning zamonaviy bilim va ko'nikmalarni egallashiga ham xizmat qiladi.

Xalqaro tajribaning pedagoglar faoliyatidagi ahamiyati

Bugungi kunda ta'lim sohasidagi islohotlar xalqaro tajribani o'rganish va uni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish asosida amalga oshirilmoqda. Dunyoning rivojlangan davlatlarida qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik texnologiyalar, baholash tizimlari va o'quv dasturlarini o'rganish pedagoglarning kasbiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Xalqaro baholash dasturlari, jumladan PISA, TIMSS va PIRLS natijalari ta'lim sifatini baholashda muhim mezon bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu dasturlar talablari asosida pedagoglar o'quvchilarda mantiqiy, tanqidiy va tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ko'proq e'tibor qaratmoqda.

Pedagogik etikani rivojlantirish zarurati

Ta'lim islohotlari nafaqat pedagogning kasbiy bilimini, balki uning axloqiy fazilatlarini va kasbiy etikasini ham rivojlantirishni talab etadi. Pedagog o'quvchilar bilan muloqotda odob-axloq me'yorlariga amal qilishi, ularning shaxsiy qadr-qimmatini hurmat qilishi va adolat tamoyiliga asoslanishi lozim.

Kasbiy etika pedagogning ota-onalar, hamkasblar va jamiyat bilan samarali hamkorlik qilishiga ham xizmat qiladi. Pedagogning yuksak ma'naviy fazilatlarini ta'lim jarayonida sog'lom psixologik muhit yaratishga va o'quvchilarning shaxs sifatida kamol topishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog faqat dars beruvchi emas, balki ilmiy izlanish olib boruvchi mutaxassis ham bo'lishi kerak. Ilmiy maqolalar yozish, konferensiyalarda qatnashish, yangi metodik tavsiyalar ishlab chiqish va tajriba-sinov ishlarini olib borish pedagogning kasbiy salohiyatini oshiradi.

Ilmiy faoliyat natijasida o'qituvchi o'z fani bo'yicha yangiliklarni chuqur o'rganadi, ularni amaliyotga tatbiq etadi va ta'lim jarayonini takomillashtirishga hissa qo'shadi. Bu esa ta'lim islohotlarining samarali amalga oshirilishiga xizmat qiladi.

Ta'lim islohotlarida hamkorlikning ahamiyati

Ta'lim sifatini oshirish faqat pedagog faoliyatiga bog'liq emas. Maktab rahbariyati, ota-onalar, mahalla, oliy ta'lim muassasalari va boshqa ijtimoiy institutlarning hamkorligi ham muhim omil hisoblanadi. Pedagogning ota-onalar bilan muntazam muloqot qilishi, o'quvchilarning o'qishdagi yutuq va muammolarini birgalikda hal etishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Shuningdek, ta'lim muassasalari o'rtasidagi tajriba almashinuvi, metodik seminarlar, mahorat darslari va ilmiy-amaliy konferensiyalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratadi. Bunday hamkorlik ta'lim tizimining uzluksiz takomillashuviga va islohotlarning amaliy natijadorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagoglarning kasbiy faoliyatiga yangicha yondashuvlarni olib kirmoqda.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan nafaqat o'z fanini mukammal bilishni, balki axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni, innovatsion pedagogik metodlarni qo'llashni va o'quvchilar bilan hamkorlik asosida ishlashni talab etadi. Shu sababli pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini muntazam rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. O'qituvchilarning malaka oshirish kurslarida muntazam ishtirok etishi, ilmiy-amaliy konferensiyalar, seminarlar va treninglarda qatnashishi ularning kasbiy mahoratini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini raqamlashtirish ta'lim islohotlarining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Elektron ta'lim platformalari, masofaviy ta'lim tizimlari, virtual laboratoriyalar va interaktiv dasturlardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Pedagoglar ushbu vositalardan foydalanish orqali darslarni yanada samarali tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil

ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ularning bilimni tezkor baholash imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'lim sifati va samaradorligini oshirish bilan bir qatorda pedagoglarning mehnatini ham yengillashtirmoqda. Ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi pedagog faoliyatiga yangi talablarni qo'yimoqda. Endilikda o'qituvchi o'quvchilarga faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmay, ularda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal etish, jamoada ishlash, samarali muloqot qilish va mustaqil qaror qabul qilish kabi hayotiy kompetensiyalarni ham shakllantirishi zarur. Shu maqsadda interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, amaliy mashg'ulotlar va muammoli ta'lim usullaridan keng foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, ta'lim islohotlari pedagoglarning ilmiy-tadqiqot faoliyatiga bo'lgan e'tiborni ham kuchaytirmoqda. O'qituvchilarning ilmiy maqolalar yozishi, innovatsion metodikalarni ishlab chiqishi, ilg'or tajribalarni ommalashtirishi va ilmiy-amaliy konferensiyalarda ishtirok etishi ularning kasbiy salohiyatini oshirish bilan birga, ta'lim tizimini takomillashtirishga ham xizmat qiladi. Ilmiy faoliyat pedagogning tahliliy fikrlashini rivojlantirib, dars jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Ta'lim islohotlarining yana bir muhim jihati pedagog va ota-onalar hamkorligini mustahkamlashdir. O'quvchilarning ta'lim-tarbiyasida oila va maktabning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Pedagogning ota-onalar bilan muntazam muloqot olib borishi, farzandlarning o'zlashtirishi, qiziqishi va muammolarini birgalikda muhokama qilishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, mahalla, jamoat tashkilotlari va oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikning yo'lga qo'yilishi ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagoglarning kasbiy motivatsiyasini oshirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. O'qituvchilarning mehnatini munosib rag'batlantirish, ularning ijtimoiy mavqeini mustahkamlash, kasbiy rivojlanish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish hamda zamonaviy moddiy-texnik bazani shakllantirish pedagoglarni yanada samarali faoliyat yuritishga undaydi. Natijada o'qituvchilar o'z ustida muntazam ishlashga, yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishga va innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etishga intiladilar.

Xulosa

Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar pedagoglar faoliyatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Zamonaviy pedagogdan yuqori kasbiy kompetensiya, innovatsion fikrlash, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish va uzluksiz kasbiy rivojlanish talab etiladi. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda pedagogning o'rni beqiyos bo'lib, islohotlarning muvaffaqiyati aynan uning kasbiy mahorati va fidoyiligiga bog'liq. Shu bois pedagoglarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash,

ularning malakasini muntazam oshirib borish va zamonaviy ta'lim muhitini yaratish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Yangi tahrir. Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari (2019–2025).
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha qarorlari.
4. Muslimov N. A. Kasbiy kompetentlik va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan, 2017.
5. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. Toshkent: Fan, 2006.
6. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. Tosh